

fel. A rítus és a mellékletek a szokásosak: kőpakolás, öntött kosaras függők, stílustűk, szemesgyöngyök. Étel- vagy italmelléklet nincs. Kiemelkedő lelet egy aranyozott ezüst frank fibula. Ennek a temetőnek a folytatásában a kapu körzetében van a karoling kori temető, amelynek 11 sírját tártuk fel. A legtávolabbi sír 30 m-re volt az erődfalától. A révhez vezető út nyomát nem találtuk meg, és a bejárat vonalában is voltak 9–10. századi temetkezések, mintha az utat nem használták volna. Több sírban volt kerámia, egyéb mellékleteik szegényesek.

A feltáráson részt vett Straub Péter régész.

MÜLLER RÓBERT

188. Kékkút, Maktyányi-dűlő

(Veszprém megye) Rő

2000 augusztusában értesítették a múzeumot, hogy Kékkúton, a Maktyányi-dűlőben vezetéki árokkal falakat vágtak át. A helyszín ismert régészeti lelőhely, a két úgynevezett ókeresztény bazilika lelőhelye. (Az egyikről Sági Károly a Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 11. kötetében bebizonyította, hogy az a villa rustica-hoz tartozó épület.)

A vezetéki árok a falutól a Kékkúti Ásványvíz-üzem felé, megközelítőleg É-i irányban tart (azon túl meg Kővágóörs felé), általában az országúttal párhuzamosan, a kékkúti polgármester tulajdonában fekvő területen halad. A falmaradványok és szintek a nagyobbik kékkúti épülettől kb. DNy-ra az épület és az országút közötti területen jelentkeztek. A polgármester és a Kékkúton illetékes jegyző a régészeti jelenségek előkerüléséről nem tett bejelentést.

A 40–50 cm széles árokban megfigyelhető volt egy az árkot rézsútosan átszelő, esetleg enyhén ívelő falalpozás (É-D-i irányú). DDNy felé 31 m-ig több helyen mészszemcsés sávok, nagyobb kövek látszanak. Az előkerült leletanyag jelentéktelen: egy-két római kori edénytöredék, állatcsont.

A 70 cm széles alapozású fal egy újabb, a falu felé terjeszkedő, 3. épületnek lehet a maradványa.

PALÁGYI SYLVIA

189. Kismaros, Őszőlők

(Pest megye) Ge, A

2000. szeptember 25-én a Svejci-dűlőben, a 0196/1. hrsz. alatt épülő háztól ÉK-re, légvonalban kb. 450 m-re, egy – láthatóan nemrégiben épült – házra lettünk figyelmesek. A ház körül néhány nagyobb földkupacot figyeltünk meg, amelyek szürke színükkel erősen elütöttek az itteni eredeti, barna, agyagos talajtól. Az első pillanatban látszott, hogy a szürke föld máshonnan került ide; ráadásul viszonylag sok, római kori, kvád és 8–9. századi cserepet találtunk benne, míg a ház körül a felszínen, illetve a ház mögött, az eredeti talajba ásott gödörben egyáltalán nem volt lelet.

Még aznap kiderült, hogy a tulajdonos a szürke színű földet (humuszt) Dunakesziről, a JET-benzinkút mögötti területről hozatta. (Lásd Dunakeszi, Fatelep) Itt 2000 májusában 5700 m² területről szedték le a 40–80 cm vastag humuszt. Ez az 5/3. sz. lelőhely D-i része, ahol 2000. június 27. és július 10. között megelőző feltárást végeztem. Mivel a rendkívül nagy mennyiségű humuszt eladták, sajnos nagy a valószínűsége annak, hogy – a kismarosi esethez hasonlóan – másodlagos lelőhelyek jöttek létre vagy esetleg meglévő lelőhelyre kerültek oda nem való cserepek.

KŐVÁRI KLÁRA

190. Kismaros, Svejci-dűlő

(Pest megye) U

Telefonbejelentés alapján 2000. szeptember 25-én Torma Istvánnal megnéztem Kismaroson, a Svejci-dűlőben a 0196/1. hrsz. alatt épülő lakóház pincegödörét és alapárkait. Az 50 cm széles, 90 cm mély árkokban egy helyen faszenes, kicsit paticsmorzsás beásás látszott, ennek szélessége felül 2,70 m, az árok alján 2,30 m, az alapároknál mélyebbre húzódik, és mindkét árokfalban megfigyelhető volt. Cserepet sajnos nem sikerült kiszedni belőle. A pincegödör K-i falából, a felső, kicsit humuszos agyagból 1 db újkőkori cserepet tudtunk kiemelni. A telek D-i részén épülő istálló alapárkaiban régészeti jelenség nem mutatkozott. A leletek a kismarosi 12/6. sz. lelőhelyhez tartoznak, a lelőhely Ny-i szélét jelzik (MRT 9. k. 149.).

KŐVÁRI KLÁRA

191. Kiszána, Vár

(Heves megye) Kö, Ú

A kiszánai vár kerítőárkának déli szakaszában egy L-alakban húzott 1 m széles és 5,5 m hosszú szondázó árok segítségével végeztük a falu színpadjának nagyobbítási munkálatait megelőző leletmentést 2000. június 26–30. között. A felszíni kevert építési törmelékes feltöltés alatt (melyet jól datál egy 1986-os tízforintos érme), egy kis agyagos rátöltött folttól eltekintve, rögtön az altalaj következett (igen tömör, márgás agyag, egy sávban sóderes betöltéssel). A leletanyagot némi emberi (melyek a 10 m-re lévő templom körüli temetkezésre utalhatnak) és állatcsonton kívül csak 6 darab kerámiatöredék alkotta, melyek között 1 darab volt 14. századi, 3 darab 15–16. századi, a többi pedig újkori.

VIRÁGOS GÁBOR

192. Kiszombor, Nagyszentmiklósi út

(Csongrád megye) B, A, Á

A lelőhely a Kiszomborból a román határ felé, Nagyszentmiklóstra vezető országút két oldalán terül el, a községben található körforgalmi csomóponttól 2600 m-re. Maga a lelőhely egy hosszú, megközelítőleg Ny-K irányú dombhát az egykori Maros-ártér szélén, a dombor-

zati viszonyokból következően egykor patakokkal körülvéve. (Ezek egy része ma belvízelvezető csatorna.) A lelőhelyet 1930 telén írségmunka keretében nagyméretű csatornákkal keresztülvágták, amikor is avar sírok kerültek elő. A szegedi múzeumból Móra Ferenc végzett leletmentést, aki megkutatta a mai betonúttól északi irányba eső ún. nyári út mintegy 50 m-es szakaszát, a „kövesút túloldalát” (ez a déli oldal), illetve északon az akkor már kész csatorna északi oldalán, a szántóföldön (Rónay Imre birtoka volt ekkor) is ásott. Munkája eredménye a Kiszombor G és M jelzésű avar temetőrészlet (ld. Csallány 1956), melyekről a folyó évben végzett előzetes feltárás bebizonyította, hogy egy és ugyanazon temető részletei. A déli csatornától délre, Csepregi Dezső földjén is kutatott, itt nem talált rá a temető folytatására.

1985-ben készülő szakdolgozatához G. Vizi Márta bejárta Kiszombor község egész határát; megközelítőleg azonosította Móra ásatásának helyszínét, és a felszíni bejáráskor őskori, szarmata, valamint Árpád-kori cserépanyagot gyűjtött.

Az út végén a község, illetve a Közútkezelő Kht. évek óta készül állandó nemzetközi határátkelőhely létesítésére (1994 óta folyik a tervezés és egyeztetés), ami kormányközi egyezmény keretében 1999–2000-ben megvalósulni látszott. E terv része a burkolt út szélesítése és bővítése kerékpárúttal, ami érinti a fent ismertetett lelőhelyet. Tekintettel az ismert lelőhelyre, az Útgazdálkodási és Koordinációs Igazgatósággal kötött szerződés alapján (bekerülési összeg 9310 e Ft) a területen 2000. március 16. és július 31. között megelőző feltárást végeztünk.

A lelőhely azonosítása Móra adattári feljegyzései és az ásatásáról szóló novella leírása alapján pontosan sikerült. A feltárás során a jelenlegi betonút és az azt kísérő északi csatorna közt 250×8 m-es területen összefüggő felületet kutattunk át; illetve ettől nyugatra egy 2×10 m-es szondát, a domb tetején az út déli oldalán (ezt nem érintik a földmunkák) egy 2,5×22 m-es szondát nyitottunk. A feltárt terület összesen mintegy 3000 m².

A feltárás során az összefüggő felületbe esett Móra Ferenc összes kutatóárka, illetve az általa feltárt sírok is. Több olyan avar sírt találtunk in situ, amelyek a kutatóárkok közti felületekbe esetek. A sírok anyaga szegényes, késő avar; egy sír a benne talált edény alapján egészen későinek (9–10. sz.) mondható. (Feltárásunk műszaki indokok alapján nem terjedhetett ki az út és a csatorna közti felület egészére: mindkét oldalon biztonsági sávot kellett érintetlenül hagynunk.) Találtunk avar kori temetkezést a betonúttól délre nyitott szondában is, így bizonyossá vált, hogy a temető a mai úttest alá is kiterjedt.

A feltárás egyik csomópontját a terület nyugati harmadában lelt kora bronzkori (zóki kultúra makói csoportja) telepnyomok jelentették. Szelvényosorunkban, illetve a déli szondában kisebb-nagyobb vermeket, agyagnyerő gödröket tártunk fel igen jelentős kerámiaanyaggal. A feltárás nyugati oldalán nagy kiterjedésű objek-

tumkomplexumot figyelhetünk meg, amelyből nagyon jó kerámiaanyag mellett egy speciális fazekas termék (samottos soványítású kerámia) is előkerült. E komplexumhoz két, nagyméretű kemence csatlakozott, amelyekből pontos kormeghatározás céljára földmintát vettünk. A pontos megfigyeléseket e területen hátráltatta, hogy a 19. századi beásásokon túl ezt a területet bolygatta leginkább Móra ásatása; így a megfigyelt jelenségek összefüggései csak részben voltak rögzíthetők.

A megelőző feltárás kétségtelenül legnagyobb eredménye egy Árpád-kori falurészlet feltárása. Nagyszámú árok és gödör, valamint cölöplyuk mellett kilenc ház maradványát sikerült részben vagy teljesen feltárnunk. Két esetben két ház vágta egymást, így a telep belső időrendjére is van támpontunk. (Ez a kettős sztratigráfia árkok, gödrök esetében is megfigyelhető volt.) A házak különféle típusúak voltak, egy kivételével valamennyiben találtunk kemencét is. Jelentősnek tartjuk az egykori felszínre épített külső kemencéket, melyek közt előfordultak csonttal, kerámiával alapozottak is. A feltárt területen különösen feltűnő az előkerült kerámiatöredékek nagy száma, melyek tipológiai alapon is legalább két periódus elkülönítésére lesz mód. Egyéb leletként vaseszközök, csontkorcsolyák, orsógombok kerültek elő.

Munkatárs: Bálint Marianna. Közreműködők: Czabarka Zsuzsa, Simó Anna, Takács Gabriella grafikusok és a SZTE régészhallgatói.

KÜRTI BÉLA

193. Kocsola, Kuti-dűlő

(Tolna megye) Ő, Kö?, Ú

A 2000. szeptember 27–28-án végzett terepbejáráskor a június 22-én készített légi felvételeken is látható kanyargós útszakaszt azonosíthattuk az I. Katonai felmérés Coll. X. Sectio XXVI, Szakcs–Nagykónyi útjának egy szakaszával. Ez az út a mai műúttól K-re még ma is létező földút, Szakcsra vezet. A ma már nem működő, csak légi felvételeken látható szakasz az 1950-es években még megvolt, amint azt a katonai légi felvételek is tanúsítják. Mivel azonban szerepel már a 18. század végi felmérésben, feltételezhető, hogy korábban, talán már a középkorban is megvolt. Terepbejárásunk során az útszakaszon leleteket nem találtunk, az út vonala azonban világos sávként látható volt a szántásban.

A falu határának egy másik pontján a légi fotón látható, település gödreire utaló foltok helyén a szántásból őskori kerámiát szedtünk össze.

BERTÓK GÁBOR

194. Komárom, Szőny, Vásár tér 2.

(Komárom–Esztergom megye) Ró

2000. július 3. és szeptember 24. között az Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és Komárom város Önkormányzata támogatásával folytatódott a Komárom–Szőny, Vásár tér 2. számú lakóháznál talált római kori